

Právní minimum pro překladatele a tlumočníky 2016/2017

Teorie práva – Základní pojmy prof. JUDr. PhDr. Miloš Večeřa, CSc.

Právo	System právních norem jako obecně závazných pravidel chování, stanovených nebo uznaných státem ve státem stanovené formě a vynutitelných státní mocí
Právo objektivní (pozitivní, platné)	Souhrn právních norem jako obecně závazných pravidel chování stanovených nebo uznaných státem a státem vynucovaných
Právo subjektivní	Právní normou zaručená možnost chování právních subjektů, již obvykle odpovídá právní povinnost jiného právního subjektu
Normativní řád společnosti	Zahrnuje vedle právního řádu i normy morální, náboženské, zvykové, politické, ekonomické, sportovní, estetické, jazykové aj.
Právní norma	Obecné pravidlo chování vyjádřené ve zvláštní státem stanovené nebo uznané formě, jehož dodržení stát sankcionuje
Logická struktura právní normy	Skládá se z hypotézy, dispozice a sankce, kromě dispozice, která představuje vlastní pravidlo chování, mohou hypotéza a sankce v právní normě chybět
Perfektní a imperfektní právní normy	Dělení podle přítomnosti sankce v právní normě, perfektní znamená, že sankce je v právní normě uvedena, imperfektní, že sankce chybí
Podmíněné a nepodmíněné právní normy	Dělení podle přítomnosti hypotézy v právní normě, podmíněná znamená, že hypotéza je v právní normě uvedena, nepodmíněná, že hypotéza chybí
Kogentní (kategorické) právní normy	Od požadavků právní normy se nelze odchýlit, např. procesní předpisy upravující postup činnosti státních orgánů
Dispozitivní právní normy	Od požadavku právní normy se lze odchýlit projevem vlastní vůle adresáta právní normy
Kolizní právní normy	Stanovují, kterým právním řádem se bude, při setkání více právních řádů, právní vztah řídit
Odkazující právní normy	Odkazují na již platný právní pramen (právní předpis, právní ustanovení)
Blanketové právní normy	Odkazují na právní úpravu, která ještě neexistuje a zmocňují tak k vydání prováděcího předpisu
Finální právní normy	Stanoví závazné cíle, ale neupravují způsob jejich dosažení (např. směrnice evropského práva)
Platnost právní normy, právního předpisu	Okamžik, kdy v procesu normotvorby byly splněny všechny povinné náležitosti a právní norma, právní předpis byly řádně publikovány
Účinnost právní normy, právního předpisu	Možnost způsobit právní následky v právní normě stanovené, tzn. právní předpis lze aplikovat na právní normou upravené právní vztahy
Právní vztah	Společenský vztah, který je upravený právními normami a jehož účastníci jsou tak nositeli právní normou

	stanovených práv a povinností
Působnost právních norem	Směry, ve kterých právní normy působí. Rozlišujeme působnost věcnou (okruh právních vztahů), prostorovou (místní, teritoriální, tj. na jakém území působí), osobní (personální, tj. na které právní subjekty se vztahují) a časovou (období, ve kterém působí)
Právní předpis	Souhrn právních norem upravujících určitý okruh právních vztahů
Právní institut	Soubor právních norem upravujících určitý stejnorodý okruh právních vztahů (např. institut manželství, rodiny apod.)
Právní odvětví	Soubor právních předpisů upravujících určitý stejnorodý okruh právních vztahů představujících předmět určité právní úpravy (např. odvětví občanského práva)
Právní principy	Vůdčí právní zásady prostupující právním řádem, vyznačující se vysokým stupněm obecnosti
Právo veřejné	Veřejné právo se týká zájmů státu, jeho základem jsou vztahy nadřazenosti orgánů veřejné moci a podřazenosti soukromoprávních subjektů v právních vztazích (např. právo ústavní nebo trestní)
Právo soukromé	Vztahy soukromého práva se vyznačují vztahy rovnosti, vycházejí ze smluvní autonomie právních subjektů (příznačně vztahy upravené občanským právem)
Právo hmotné	Upravuje práva a povinnosti v soukromoprávních vztazích, představuje účel právní úpravy
Právo procesní	Slouží k naplnění účelu právní úpravy zejména úpravou postupu státních orgánů v řízeních před nimi
Prameny práva	Rozlišujeme prameny práva v materiálním smyslu (společenské zdroje obsahu práva) a ve formálním smyslu (představují vnější formu obsahující právní normy)
Základní druhy (formy) pramenů práva	Právní předpisy, normativní smlouvy, soudní a správní precedenty a právní obyčeje. Pramenem českého práva jsou jen právní předpisy a normativní smlouvy
Právní předpisy	Jsou výsledkem realizované legislativní pravomoci vydávat, měnit nebo rušit právní normy. Používáme pro ně i označení normativní právní akty, které již byly publikovány
Normativní smlouvy	Jde o smlouvy obsahující právní normy jako obecně závazná pravidla chování (mezinárodní smlouvy, kolektivní smlouvy, veřejnoprávní smlouvy)
Soudní a správní precedenty	Jde o první soudní nebo správní rozhodnutí v dané právně relevantní věci, které je závazné pro obdobné později řešené případy
Právní obyčeje	Spontánně vzniklá pravidla dlouhodobě uplatňovaná v právních vztazích a akceptovaná státními orgány, které je aplikují
Aplikace práva	Rozhodovací činnost státních orgánů, jejímž výsledkem je individuální právní akt (např. soudní rozhodnutí)
Tři stádia aplikačního procesu	1. Zjištění skutkového stavu dané věci, 2. Nalezení příslušné právní normy a její interpretace

	3. Vydání individuálního právního aktu
Individuální právní akt	Pravomocné rozhodnutí státního orgánu, jímž se zakládají, mění, ruší nebo autoritativně ověřují konkrétní práva a právní povinnosti subjektů určených individuálně
Části individuálního právního aktu	Záhlaví (který orgán a v jaké věci rozhodl), výrok (enunciát), odůvodnění a poučení o možnosti opravného prostředku
Právní moc individuálního právního aktu	Nastává v okamžiku, kdy již nelze podat řádný opravný prostředek. Individuální právní akt se stává závazným a nezměnitelným
Vykonatelnost individuálního právního aktu	Okamžik, kdy lze přistoupit k vynucení povinnosti (k exekuci)
Interpretace práva	Výklad právních textů k získání pravdivých poznatků o obsahu právní normy
Metody výkladu právních textů	Jazyková, logická, systematická, historická, teleologická a komparativní metoda výkladu
Druhy výkladu právních textů podle subjektů interpretace	Výklad autentický (výklad normotvůrce), výklad legální (zákonem pověřeným orgánem), výklad orgánů aplikujících právo, výklad oficiální (služební), výklad doktrinální (vědecký), výklad právní praxe a výklad laický
Právní odpovědnost	Jedna z forem realizace práva. Představuje uplatnění nepříznivých právních následků stanovených právní normou vůči porušiteli právní povinnosti
Právní delikt	Porušení či nesplnění právní povinnosti
Subjektivní právní odpovědnost	Je důsledkem zaviněného porušení právní povinnosti (odpovědnost za zavinění)
Objektivní právní odpovědnost	Odpovědnost za protiprávní stav, zavinění se neposuzuje (odpovědnost za výsledek)
Základní klasifikace deliktů	Trestné činy, správní delikty, disciplinární delikty, soukromoprávní delikty
Druhy zavinění	Úmysl přímý (věděl a chtěl spáchat), úmysl nepřímý (věděl a pro případ, že způsobí, byl s následkem srozuměn), nedbalost vědomá (věděl, že může způsobit a spoléhal, že nezpůsobí), nedbalost nevědomá (nevěděl, že může způsobit, ačkoliv to vědět měl a mohl)